

PAWEZA (27) sb f

paweza (20), **pawęza** (6), [**pawęza**, **pawęża**], paweza a. pawęza (1); paweza *ZapWar* (2), *Mymer*¹, *BartBydg*, *Mącz* (4), *GórnDworz*, *BielSat*, *BielSpr* (2), *KochMon*, *BudBib* (3), *KochFr*, *KochDz*, *BielSjem*; pawęza *RejZwierc*, *ModrzBaz*, *StryjKron*, *CzechEp* (2); paweza : pawęza *Calep* (1:1).

Oba a jasne; -e- *Mącz* (4); -é- (2) *KochFr*, *KochDz*.

sg N paweza (6). ◇ A paweżę (8) [w tym: -e (1)]. ◇ I paweżą (5). ◇ pl N pawezy (1). ◇ [G pawez.] ◇ A pawezy (3). ◇ I pawezami (3). ◇ L pawężach (1).

Sł stp: paweza, Cn: pawęza, Linde także XVII – XVIII w.: pawęża.

1. *Prostokątna tarcza drewniana pokryta skórą*; *scutum BartBydg*, *Mącz*, *PolAnt*, Cn; *clipeus* (*clypeus*) *Mymer*¹, *PolAnt*, *Calep*; *gerrae*, *parma Cn* (26) : *Mymer*¹ 15; *BartBydg* 141; *LibLeg* 11/99; *Pedestre scutum*, *Drabska páwez*. *Mącz* 294a, 279c; iż v ludzi mężnych/ ofzczep ielt miáło żupice/ á páwez miáło łukniey. *GórnDworz* Z4v; *Idź chyłkiem położywłzy páwezy po łobie/ Zákrywłzy głowę/ pierśi/ s przodku ręce obie. BielSat* Nv [*idem BielSjem*]; *Lecz żelaza [Parys] nie przebił, bo grot nie hartował W pawężę [rękopis: paweze] niedobytą. KochMon* 31; *BudBib Cant* 4/4; *StryjKron* 742; *BielSjem* 37; *Calep* [757]a; [To v nich y fundáment/ y filar [...]/ álbo rádźzey oná wieżá Dawidowá na ktorey tyśiác páwez wiśi. *BudArt* D2v; *Páwęż*á/ *Parma*, *scutum*, *clypeus*. *Volck* Qqq2; *BielKron* 1597 373 (Linde)].

W połączeniach szeregowych (2): *ZapWar* 1503 nr 1927; *przydzie iuż thákiemu lżey podnieść miecz/ rohátynę/ rufznicę/ tarczą álbo páweżę/ tłumoki/ motyki/ rydle/ wory/ kolfe/ poćifki/ [...] gdyż łie te^{mv} z młodu przyuczyl BielSpr* 2v.

Zwroty: »(jako) za paweżą stać« (2); *iż też ták teraz kościół iego dźiála: zá ktorym on iáko zá páwężą łtoiąc/ tym śmieley nas lży CzechEp* 15; *Próżno tedy nofżę zbroię/ Próżno zá páwężą łtoię KochFr* 7.

»paweżą się zasłonić« (1): *A tym łtrząłóm [miłości] trudno łye páwężą záłłonić KochDz* 108.

Szeregi: »miecz, paweza« (1): *Ia kom ya [...] do goszpody thwey do ozaroua szmyeczmy pavezamy ne przyszethł ZapWar* 1503 nr 1925. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»tarcz(a), (i, albo) paweza« [*szyk* 4:1] (5): *Mącz* 238a, 376c; *iáko ma [pieszy] [...] vchyláć łie zá tarcz álbo páweżę BielSpr* 2; *Gotuyćie tarcz/ y páweżę [scutum et clypeum] / á przyłtępućie do bitwy. BudBib Ier* 46/3; *Calep* 208a. [*Ponadto w połączeniu szeregowy* 1 r.]

Przen (3) :

Zwroty: »za páwężą kroczyć« = *skradać się* (1): *Acźci łnadź Dyabeł też łwoy oboz toczy/ Iáko łrogi kát zá páwężą kroczy RejZwierc* 116.

»[z kogo] pawężę zejmwóc« = *bronić od zarzutów* (1): *Tedy niewiem z iákim vważánim [...] piłmo to przeciwko nam [ksiądz Powodowski] przywiódł/ y z niego nas tym Antychriftem vczynić chciál/ z Papiieżá tę páwężę ábo ráczey káptur znáczny zeymuiąc? CzechEp* 383.

a) *Obrona, opieka Boga i Matki Bożej* (1) :

[*W porównaniu: PańskModlWyłóż* D5 cf *Wyrażenie.*]

Zwroty: »podnieść [na kogo] paweżę« (1): *vłypie ná cię groblą/ á podnieśie ná cię páweżę [consurgere faciet contra te scutum]. BudBib Ez* 26/8.

[»zakryć pawezą [czego]«: Raczisz mye tesz [...] zakricz paweszą twe^{g0} mylossyerdzyna *ModlKobiet* 3.]

[*Wyrażenie*: »pawęza ognista«: Abowiem flowo Boże y Kryftulá nálfego/ yeft páwézá ognifita: Słuchácie ábowim tego flowá używáyą go y ílczycą fye fnim yákoby ognifitą páwézą/ y tym flowem umocnyeni/ niczego fie nyeboią *PańskModlWyłóż* D5.]

[*Szereg*: »paweza i zbroja«: Sdrowasz panno [...] wełzmÿ pawezą ÿ thesz zbroÿą przeczÿw ludzom nÿezbrodnÿm. *TekstyPol* 36/137.]

2. Rodzaj ruchomego dachu chroniącego przed pociskami (1) :

W połączeniu szeregowym (1): o kofzách/ páwézách [*de pluteis*]/ o dźiálách y wízelákíey tákowey ftrzelbie/ ábo do bronienia/ ábo też iefli potrzebá do dobywánia miałt potrzebnych *ModrzBaz* 115v.

HK